

menniskjulgari menning, hava vit valt at halda umtaluni niðri og roynt at tagt hana burtur. Men samstundis skikka vit okkum sum vit vóru frilynt og ikki tagdu hetta burtur.»

Amerikanskir ungdomar eru eisini á nógvum økjum eins fákunnugir um kynslívið og teir vóru fyrri 20 árum síðan. Í kann- ing, figgjað av Rockefeller-stovn- inum kom fram, at ein kvinna ikki kann gerast við barn fyrstu ferð, hon hevur samlegu, ella um hon bert hevur hana við hvørt, ella um hon hevur hana standandi uppi. Men størst var fákunnan viðvíkjandi fyrirbyrgjandi evnum. Fæstar av gentunum kendu til tey vanligastu slegini av gitnaðarfordingum, t.d. hinna. Hetta greiðir frá, hví einans ein av hvørjum trimum amerikanskum gentum millum 15 og 19 ár brúkar fyrirbyrgjandi evni. Tær vita heldur ikki hvussu tær skulu bera seg at við hesum evnunum. Til hesa niðurstøðu komu gransk- ararnir, eftir at tað visti seg, at 25% av gentum við barn, høvdu

brúkt fyrirbyrgjandi evni um ta- tíðina, tær finga barnið.

Tað er hesin naiviteturin saman við tí almennu støðuni móttvegis opinskáraðari kynsliv- umrøðu, ið, sambært Gutt- macher-granskarunum, er tann størsti munurin millum amer- ikanskan og europeiskan ung- dóm. Í Svøríki verða ungdomar fyrr «kynsliga virknir» enn í USA, og svenska sjónvarpið sensurerar yvihøvdur ikki kyns- ligar tilburðir, vistir har. Svenska landskúlanevndin hevur hinvegin tryggjað, at børnini fáa frálæru um tað, sum nevnt er »reprod- uktiv biologi» frá tí tey eru 7 ár. Aftan á 10 ella 12 ár fáa tey frálæru viðvíkjandi ymiskum slegum av gitnaðarfordingum. Hugmyndin aftanfyri hetta, siga svenskir serfrøðingar, er at avdramatisera kynslívið í tann mun, at barnið ikki eins lætt verður offur fyrri kynssjúkum ella verður upp á vegin, uttan at vilja tað. Alstórus dentur er eisini lagdur upp á kynsútbúgving í Hálandi. Skúlamyndugleikarnir har siga, at henda útbúgving er so góð, at eingin hugsingur er imillum hálendskan ungdom um

kynsligt samband, uttan at fyrir- byrgjandi evni verða nýtt.

Sambært seinasta statistikk- inum í USA eru 30% av øllum fosturtøkum í USA framdar á ungdom. Fosturtøkurnar eru vanligastar imillum tey ríku og vælhavandi. Gentur úr ovari mið- stætt siggja á fosturtýning sum bert eitt slag av fyrirbyrging. Ikki minni enn helvtin av øllum ung- dómum, ið gerast upp á vegin, fáa fosturtøku. Her er talan um einsamallar mammur, men stati- stikkurin visir eisini, at tey allar flestu ungdomshjúnarløg enda við skilnaði. Árið 1950 vóru einans 15% av øllum børnum við ungum foreldrum fodd uttan hjúnalag. Nú er samsvarandi tal yvir 75%. Deyðtilburða- og sjúkutiðleikin millum hesi børn er sera høgur, og tað visir seg eisini, at seinni í livinum hava hesi børn oftani svárar kenslu- ligar ella útbúgvingarligar trup-ulleikar. Nógv teirra bukar mammam av, tí hon er ikki nóg ment til at skilja, hví barnið grætur, ella hvussu tann litli, ið fyrr var sum eitt fitt spælutoy, er vorðið til barn við egnum vilja.

Pat Berg, ráðgevari fyrri heimleys ungfolk í Chicago, sigur, at tað at genturnar verða við barn hevur yvirhøvdur einki við kynsliv at gera. »Ein forgjörður máti at fáa sær tryggleika upp á... Tað er eins og tá ið eitt barn fær hvølp í gávu.» Børn við ungum foreldrum hava eisini sjálv lyndi til at gevast, aðrenn útbúgvingin hjá teimum er liðug og foda í hesum tíðarskeiðinum. Nógv siggja barnsføðingar hjá ungfolki sum ta grundleggjandi orsøkina til fátæktina í USA! Serliga er hetta orkymlandi hjá lágstættini í teimum amerikansku fátækra- bylingunum, har næstan helvtin av øllum littum gentum eiga barn, aðrenn tær fylla 20. Umleið 90% av hesum børnum eru fodd uttan hjúnalag og tey flestu ald upp faðirleys undir sera trongum figgjarligum korum. Elanor H. Norton, littur professari á Georgetown universitetinum, sigur, at ungdomsføðingar eru imillum álvarsligastu vanda- málini, litla samfelagið í USA stendur frammanfyri. Tað sum ger støðuna so vónleysa, er, at útboðið av ungum littum mann- folki, ið kundi tryggjað móður og barni livilig kor, er ikki stórt og harafturat minkandi. Hetta kann ljóða undarligt, men er kortini ein sannroynd, tann litti ung- dómurin dagliga ásannar. Ung litt mannfólk í amerikansku fátækra- bylingunum kann grovliga bítast í triggar bolkar: teir ar- beidsleysu, teir í fongsli, og teir myrdu. Hetta seinasta er tann mest skelkandi gongdin í teimum fátæku littu samfeløgum: morð er vorðin høvuðsorsøkin til deyða hjá littum mannfólki millum 15-44 í USA.

Granskarar hava eisini lagt til

14 ára gomul genta við nýføddum barni í San Francisco

merkis, at sera stórt lutfall av gentum, ið verða upp á vegin, hava ikki havt tað gott í upp- vøkstrinum. Nógvar teirra vóru bukaðar av heima, ella neyð- tiknar. Tær fátæku og niður- undirkomnu genturnar halda einki um tað, at eiga barn uttan hjúnalag. Fyrirbyrging hevur litl- an og ongan týðning fyrri teimum, tí tær hava ikki kenslu av at eiga nakra framtíð. Imillum litt ung- folk er barnsføðingar tiskil næstan sum umfarssott. Gutt- macher-stovnurin hevur ásannað, at littur ungdomur í Amerika eru fruktabarástur av øllum ungdomi í heiminum. Aftaná koma arab- arar, búsitandi í Ísrael.

Amerikanskir myndugleikar hava sett í verk vittefvanandi tiltøk til at hjálpa teimum ungu mammunum, t.d. við fram- haldandi útbúgving. Bert í stat- inum Illinois eru 853 millión doll- arar nýttir á hvørjum ári til hetta endamál. Einstakir stovnar hava eisini hjálpar- og útbúgv- ingarstarv við hondum, ið serliga eru ætlað til at forða fostur- tøkum. Men tey tiltøkini, ið tykj- ast hjálpa mest, eru tey, sum hava til endamáls at mynda sjálvsvirðing hjá ungu mammuni og geva henni kenslu av at livið hevur virði. Tí at tann grund- leggjandi orsøkin til ungdoms- føðingar tykist ikki vera rætt og slætt skortur á kynsútbúgving ella fákunna um fyrirbyrgjandi evni, heldur vónloysi og kensla av einki virði at hava. Sum nógvar av teimum ungu gent- unum taka til: »Aðrenn eg varð upp á vegin, var eg einki. Nú eri eg okkurt. Eg eri mamma.»

(Heimild: Time)

